

БЕШИНЧИ БЎЛИМ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРИНИНГ
БУЙРУҒИ

236 Ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари томонидан ёнғинларнинг ўчирилишини ташкил этиш тартиби тўғрисида низомни тасдиқлаш ҳақида

*Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2010 йил
14 июлда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2119*

(2010 йил 24 июлдан кучга киради)

Ўзбекистон Республикаси «Ёнғин хавфсизлиги тўғрисида»ги Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами 2009 йил, 40-сон, 432-модда) 15-моддасига мувофиқ **буюраман:**

1. Ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари томонидан ёнғинларнинг ўчирилишини ташкил этиш тартиби тўғрисида низом иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Мазкур буйруқ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилган кундан бошлаб ўн кун ўтгандан кейин кучга киради.

Вазир

Б. МАТЛЮБОВ

Тошкент ш.,
2010 йил 12 июнь,
66-сон

Ўзбекистон Республикаси
ички ишлар вазирининг 2010 йил
12 июндаги 66-сон буйруғига
ИЛОВА

**Ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари
томонидан ёнғинларнинг ўчирилишини ташкил
этиш тартиби тўғрисида
НИЗОМ**

Мазкур Низом Ўзбекистон Республикасининг «Ёнғин хавфсизлиги тўғрисида»ги Қонунига (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2009 й., 40-сон, 432-модда) мувофиқ ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари томонидан ёнғинларнинг ўчирилишини ташкил этиш тартибини белгилайди.

I боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Низомда қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

ёнғин — одамларнинг ҳаёти ва (ёки) соғлиғига, юридик ва жисмоний шахсларнинг мол-мулкига, шунингдек атроф табиий муҳитга зарар етказадиган, назорат қилиб бўлмайдиган ёниш;

ёнғин ўчириш енглари — бу эгилувчан қувур ўтказгичи бўлиб, бири бири билан улашиб, ёнғин жойига ўчириш воситаларини етказиб бериш учун хизмат қиладиган мослама (махсус шланг);

ёнғин ўчириш техникаси — ёнғинни ўчириш, тарқалишини тўхта-тиш, бартараф қилиш, одамлар ва уларнинг мол-мулкларини ёнғиндан ҳимоя қилиш учун ишлатиладиган техник воситалар;

ёнғин ўчириш участкаси — ёнғин ўчиришни бажариш учун куч ва воситалар йиғилган жой;

ёнғин ўчириш экипажи — одамлар ва уларнинг мол-мулкларини ёнғиндан қутқаришда ҳамда ёнғинни ўчиришда алоҳида топшириқларни мустақил равишда бажариш вазифаси юклатилган бирламчи тактик бўлинма;

ёнғин ҳолатини аниқлаш — ёнғиндаги вазият ҳақида маълумот тўплаш ҳамда ҳал қилувчи йўналишни аниқлаб, ҳаракатни тўғри ташкил қилиш;

ёнғинни бартараф қилиш — ёнғинни батамом ўчириб унинг қайта ёниш имкониятини тугатиш;

тезкорлик штаби — ёнғинда куч ва воситаларни бошқариш учун вақтинча тузилган тузилма.

2. Ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари ёнғинни ўчириш, ёнғинлар ва аварияларнинг келиб чиқиши ҳамда кучайишининг (тарқалишининг) олдини олиш билан боғлиқ зарур ишларни амалга оширишда ёнғинни ўчириш мақсади учун табиий ва сунъий сув манбаларидан сув билан бепул таъминланади.

3. Асосли таваккалчилик доирасида ҳаракат қилган ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмаларининг шахсий таркиби ва ёнғинни ўчиришда қатнашган бошқа иштирокчилар етказилган зарарнинг ўрнини қоплашдан озод қилинади.

II боб. Ёнғин ўчирилишини ташкил этиш

1-§. Ёнғинни ўчиришда фойдаланиладиган кучлар ва воситалар

4. Ёнғинларни ўчиришда қуйидаги кучлар ва воситалардан фойдаланилади:

ёнғин хавфсизлиги бошқармалари ва унинг қўйи тизимлари, ёнғин хавфсизлиги ўқув марказлари, Ички ишлар вазирлиги тасарруфидаги таълим муассасаларининг шахсий таркиблари;

идоравий ва кўнгилли ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари;

харбий бўлинмаларнинг шахсий таркиблари;

тегишли маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг фармойишларига асосан ташкилотларнинг техник воситалари;

ёнғин ўчириш техникаси;

сув сепиш ва ёнғинни ўчиришга мослаштирилган техникалар;

алоқа, ёритиш ва транспорт воситалари.

5. Ёнғин ўчириш автомобиллари асосий, махсус ва ёрдамчи автомобилларга бўлинади.

6. Асосий ёнғин ўчириш автомобилларига ёнғин жойига ёнғин ўчирувчи моддаларни (сув, кўпик, кукун, газ ва бошқалар) узатувчи автомобиллар киради.

7. Асосий ёнғин ўчириш автомобиллари умумий қўлланиладиган (аҳоли пунктларида содир бўлган ёнғинларни бартараф этиш учун) ва мақсадли қўлланиладиган (нефть омборлари, кимё саноати, аэропорт ва бошқа жойларда содир бўлган ёнғинларни бартараф этиш учун) автомобиль турларига бўлинади.

8. Махсус ёнғин ўчириш автомобилларига ёнғинда махсус ишларни бажаришга мўлжалланган автомобиллар, яъни шахсий таркибни юқорига кўтариш, алоқа ва ёритишни таъминлаш, қурилмаларни очиш, ажратиш, тутунга қарши кураш, мол-мулкларни ҳимоя қилиш, кучлар ва воситаларни бошқариш ҳамда ёнғинни ўчириш вақтида фойдаланиладиган бошқа техникалар киради.

9. Ёрдамчи ёнғин ўчириш автомобилларига ёнилғи қуйиш, техник хизмат кўрсатиш, сув ташиш учун мўлжалланган автомобиллар, юк ташиш автомобиллари, автобуслар, тракторлар ҳамда ёнғин ўчириш қисмлари ҳисобига киритилган ёрдамчи иш бажарувчи бошқа автомобиллар киради.

10. Ёнғинни ўчириш вақтида алоқа радиотармоқ, телефон, овоз кучайтиргич мосламаси, сўзлашиш қурилмаси, карнай ва бошқалар орқали таъминланади.

11. Ёнғинни ўчиришда ёритиш ишлари ёнғин ўчириш автомобилларида олиб борилган мослама ва қурилмалар ёрдамида таъминланади.

2-§. Ёнғинни ўчиришга йўлга чиқиш

12. Ёнғин содир бўлганлиги тўғрисида хабар олингач, давлат ёнғин хавфсизлиги хизмати бўлинмалари дарҳол ёнғин жойига жўнаб кетиши шарт.

13. Ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари чақирилган жойга қисқа вақтда келишлари керак.

14. Ёнғин жойига борилаётганда ёнғин ўчириш экипажи командири Марказий диспетчерлик хизмати (бундан кейинги ўринларда МДХ деб юритилади) ёки қисм диспетчерлик хизмати (бундан кейинги ўринларда ҚДХ деб юритилади) билан мунтазам алоқада бўлиши шарт.

15. Ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари ёнғин жойига бораётганда ёнғин бартараф этилганлиги ёки бартараф этилмаганлиги ҳақида маълумот олсаларда ёнғин жойига етиб келган ёнғинни ўчириш раҳбарининг қайтиш ҳақидаги кўрсатмаси бўлмаса, ёнғин жойига боришлари шарт.

16. Ёнғин содир бўлган жойга боришда бошқа ёнғин учраса, ёнғин ўчириш экипажининг бир қисмини шу ёнғинни ўчиришга ажратиб, дарҳол МДХ ёки ҚДХга хабар қилиниши лозим.

17. Агар йўл давомида бош (биринчи) ёнғин ўчириш автомобиллари айрим сабабларга кўра тўхтаб қолса, кейинги ёнғин ўчириш автомобиллари ҳам тўхтаб, ушбу автомобилларга раҳбарлик қиладиган бошлиқнинг кўрсатмасига асосан ҳаракат қиладилар.

18. Агар иккинчи ёки кейинги ёнғин ўчириш автомобиллари айрим сабабларга кўра тўхтаса, бошқа автомобиллар ёнғин содир бўлган жойга боришни давом эттирадилар.

19. Агар ёнғин ўчириш автомобиллари айрим сабабларга кўра тўхтаб қолса, ёнғин ўчириш экипажи командири ёнғин содир бўлган жойга шахсий таркиб ва ёнғин ўчириш воситаларини белгиланган тартибда фуқароларнинг транспорт воситаларида ёки пиёда олиб боради.

20. Ёнғин ўчириш автомобиллари билан йўл транспорт ходисаси содир бўлган ҳолларда ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари йўл ҳаракати қоидаларига риоя қилган ҳолда ҳаракат қилади.

21. Ёнғин ўчириш автомобиллари айрим сабабларга кўра тўхтаб қолган ҳар қандай ҳолатда ҳам МДХ ёки ҚДХга хабар берилиши шарт.

3-§. Ёнғин ҳолатини аниқлаш

22. Ёнғин ҳолатини аниқлаш ёнғин ўчириш экипажларининг ёнғинни ўчиришга чиққан вақтидан бошлаб то уни бартараф қилгунча ўтказилади.

23. Ёнғинда қуйидагилар аниқланиши лозим:

одамлар учун хавфнинг бор ёки йўқлиги, уларнинг турган жойлари, кутқаришнинг усуллари;

ёнфин содир бўлган жой, ёнфиннинг ўлчамлари, оловнинг тарқалиш йўллари;

ёнфин жойига куч ва воситаларни киритиш йўллари ва имкониятлари; портлаш хавфи, заҳарланиш, бинонинг қулаши, тез алангаланувчи ва портловчи моддалар ҳамда кучланиш остидаги электр қурилмаларнинг бор ёки йўқлиги;

мол-мулкларни хавфсиз жойга олиб чиқиш, уларни оловдан, тутундан ва ёнфин ўчириш воситалари таъсиридан сақлаш зарурати;

бино қисмларини очиш ва ажратиш зарурати;

ёнфин жойига яқин бўлган сув манбалари ва улардан фойдаланиш усуллари;

жойларда ўрнатилган ёнфин ўчириш қурилмаларининг борлиги ва уларнинг техник ҳолати, улардан фойдаланиш тартиби.

Ёнфин ҳолатини аниқлаш вақтида вазиятга қараб бошқа вазифалар ҳам бажарилиши мумкин.

24. Ёнфин ҳолатини аниқлаш ёнфинни ўчириш раҳбари ёки унинг топшириғига биноан бошқа шахс томонидан ўтказилади.

25. Ёнфин ҳолатини аниқловчилар таркибига қуйидагилар киради:

ёнфинга битта ёнфин ўчириш экипажи келган бўлса, ёнфин ўчириш экипажи командири ва алоқачи;

ёнфинга икки ва ундан ортиқ ёнфин ўчириш экипажи келган бўлса, биринчи ёнфин ўчириш экипажи командири ва алоқачи.

26. Бир вақтнинг ўзида ҳар хил йўналишда ёнфин ҳолатини аниқлаш зарурати туғилса, ёнфин ҳолатини аниқлаш бўйича гуруҳлар тузилади.

Ҳар бир гуруҳ камида икки кишидан иборат бўлиб, уни ёнфин ўчириш экипажи командири бошқаради.

Агар ёнфин ҳолатини аниқлаш ҳимояловчи газниқобда ўтказилса, гуруҳ камида уч кишидан иборат бўлиши лозим.

27. Ёнфин жойида (ичида) одамларнинг борлиги ҳақида маълумот бўлса, ёнфиндан жабрланувчиларга ёрдам кўрсатиш мақсадида ёнфин ҳолатини аниқлаш гуруҳларининг сони кўпайтирилади.

4-§. Ёнфинда одамларни қутқариш

28. Қутқарув ишлари қуйидаги ҳолатлар юзага келганда ташкил қилинади ва ўтказилади, агар:

одамларга олов, юқори ҳарорат, портлаш хавфи ёки бинонинг қулаши хавфи бўлганда, улар турган хоналар тутун ёки заҳарли газлар билан тўлган бўлса;

одамлар ўзлари хавфли жойдан чиқолмай қолса.

29. Ёнфинда одамларни қутқариш ёнфинни бартараф этиш билан бир вақтда ўтказилади.

Агар бир вақтнинг ўзида одамларни қутқариш ва ёнфинни бартараф этишга куч ва воситалар камлик қилса, одамларни қутқариш учун давлат

ёнғин хавфсизлиги бўлинмаларининг барча шахсий таркибидан фойдаланилади ҳамда қўшимча куч ва воситалар чақирилади.

30. Одамларни қутқариш учун:

биноларнинг асосий кириш ва чиқиш ҳамда захира йўлларидан; деразалар, айвончалар, ёнғин ўчириш нарвонлари, автонарвонлар, автоқўтаргичлар ва бошқа қутқариш қурилмаларидан;

ёнғин ўчирувчилар томонидан очилган тўсиқ ва девор туйнукларидан фойдаланилади.

31. Одамларни қутқариш ва хавфсиз жойга олиб чиқиш қўйидагилардан иборат:

одамларни хавфсиз йўналиш бўйлаб ўзлари ёки ёнғин ўчирувчилар кузатувида чиқариш;

ҳаракат қилолмайдиган одамларни олиб чиқиш;

қутқарув йўлларининг олов ёки тутун билан тўсилиб қолиб, чиқиб кетишнинг иложи бўлмаса, одамларни нарвонлар, автонарвонлар, автоқўтаргичлар ва техник қутқарув қурилмалари ёрдамида қутқариш.

32. Қутқарув ишлари ўтказилаётганда:

хабар бериш ва бошқа техник воситалардан фойдаланган ҳолда саросимага тушмасликнинг олдини олиш чорасини кўриш;

қутқарув ишларига ташкилотларнинг ходимларини ва кўнгилли ёнғин ўчириш дружиналарини (бундан кейинги ўринларда КЁЎД деб юритилади) жалб этиш;

тез тиббий ёрдам чақириш ҳамда ёнғиндан жабрланганларга биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш зарур.

33. Ёнғин содир бўлган бинода одамларнинг қолганлиги ҳақида маълумот бўлса, бинодаги барча ёнаётган ва тутунга тўлган хоналар синчиклаб текширилади.

34. Қутқаришга мухтожларнинг йўқлиги аниқлангандан сўнг одамларни қидириш ишлари тўхтатилади.

5-§. Куч ва воситаларнинг ёйилиши

35. Куч ва воситаларнинг ёйилиши ўтказилаётганда одамларни қутқариш ва уларни хавфсиз жойга олиб чиқиш ишларига халақит бермаслиги керак.

36. Ёнғин ўчириш энглари ёйишда ёнғин ўчоғига ўтиш учун бионинг барча кириш эшикларидан ва ўрнатилган нарвонлардан фойдаланиш лозим.

37. Куч ва воситаларнинг ёйилиши қўйидаги босқичлардан иборат:

ёйилишга тайёргарлик;

дастлабки ёйилиш;

мукамал ёйилиш.

38. Ёнғинга етиб келган ёнғин ўчириш экипажларининг куч ва воситаларнинг ёйилишига тайёргарлик кўриши билан ёнғин ҳолатини аниқлаш ишлари биргаликда ўтказилади ва қўйидагиларни ўз ичига олади:

ёнғин ўчириш автомобиллини сув манбаига ўрнатиш, сув сўриш энгларини улаб, насосга сув олиш;

ёнғин жойининг шароитига кўра бошқа тайёргарлик чораларини ўтказиш.

39. Ёнғин ўчириш автомобиллини ёйилишга тайёрлаш (сув манбасига ўрнатмасдан) насосни ишчи ҳолатига келтириб, ёнғин ўчириш энгларни дастакка ва насосга улашдан иборат.

40. Дастлабки ёйилишда ёнғин ўчириш энгларини ўтказиш ва сув айиргични ўрнатиш, сув айиргич олдига ёнғин ўчиришга керакли бўлган энглар, дастаклар, нарвонлар ва бошқа ёнғин ўчириш техник қуроллари келтирилади.

41. Мукамал ёйилиш ёнғин ўчириш экипажининг ёнғинга етиб келиши билан шароитга қараб, дарҳол ўтказилиши мумкин ҳамда ёйилишга тайёргарлик ва дастлабки ёйилишдан кейин ўтказилади.

42. Куч ва воситаларнинг ёйилишида ёнғин ўчириш автомобиллари ва ёнғин ўчириш воситаларининг жойлашиши етиб келган куч ва воситаларнинг ёйилишига халақит бермаслиги, шунингдек ёнғин ўчириш энглари ёнғин жойига яқин бўлган жойларда ҳаракатни қийинлаштирмаслиги лозим.

43. Ёнғинни бартараф этишдаги ҳаракатларни таъминлаш учун шароитга қараб қўл нарвонларидан, автонарвонлардан, автоқўтаргичлардан фойдаланилади.

Ёнғин ўчириш нарвонларини аланга чиқиб турган деразалар қаршисига ўрнатишга фақат сув сепаб турилган вақтдагина рухсат этилади.

44. Нарвонларни бошқа жойга кўчириш шу нарвондан кўтарилган шахсий таркибга маълум қилиниб ва уларга қайтиш ёки бошқа жойга ўтиш йўлини кўрсатилгандан сўнг бажарилади.

6-§. Ёнғинни ўчириш

45. Ёнғин вақтида қуйидаги ҳолатлар бўлиши мумкин:
одамларнинг кўплиги, ёрдамга муҳтожлиги;
бинолар қурилишининг мураккаблиги;
тик ва қия йўналишларда технологик қурилмалар, ёнувчи материаллар, айвонлар, туйнуклар, деразалар, бўшлиқлар ва вентеляция тизмалари орқали оловнинг тарқалиши;

хароратнинг тез кўтарилиши ва иссиқ ҳаво оқимларининг очиқ жойларга ўтиши;

модда ва материалларнинг иссиқлик таъсирида газ-буғ ҳаво аралашмасини ҳосил қилиши;

тутун, заҳарли газларнинг ажралиши ва уларнинг тез тарқалиши;
электр кучланиши остидаги асбобларнинг мавжудлиги;
босим остида турган идиш ва асбоб сифимларининг портлаши;
бино, қурилма ва технологик ускуналарнинг бузилиши ҳамда қулаши;
бино ичида кўп миқдорда илмий, моддий ва бошқа қимматбаҳо бойликларнинг мавжудлиги.

46. Ёнғинни куйидаги усуллар орқали ўчириш мумкин:
куч ва воситаларни ҳал қилувчи йўналишга киритиш;
ёнғин ўчириш воситаларини узлуксиз таъминлаш;
ёнаётган материаллар устига совитувчи ёнғин ўчириш воситаларини узатиш;

ёнғин майдонида ёки унинг атрофида ёнмайдиган газ ёки буғ аралаш-маларини ҳосил қилиш ва ёнғин жараёнини кимёвий тўхтатиш;

ёнғинни ўчириш воситалари ёрдамида ёнаётган материал атрофида ёки ёнғин майдонида ва ҳаво орасида ҳимоя қатламини ҳосил қилиш.

47. Ёнғинда одамларга хавф солишини, портлаш хавфини, оловнинг тез тарқалишини ҳамда ёнғин ўчиришни таъминлайдиган ҳаракат ҳал қилувчи йўналиш ҳисобланади.

Куч ва воситалар ҳал қилувчи йўналишга киритилгандан сўнг бошқа йўналишларга жойлаштирилади.

48. Ёнғинда ҳаракатларнинг ҳал қилувчи йўналишини таъминлаш учун куйидаги ишлар амалга оширилади:

ёнғин инсонлар ҳаётига хавф солса ва уларни қутқаришга дастакларни бериш зарурати бўлса, куч ва воситалар қутқарув ишларини бажариш учун жойлаштирилади;

портлаш хавфи туғилганда, ёнғин ўчириш экипажларининг ҳаракати қаерда портлаш хавфининг олдини олишни таъминласа, куч ва воситалар ўша ерга жойлаштирилади ва киритилади;

бинонинг бир қисми аланга билан қопланган бўлиб, олов унинг бошқа қисмларига ёки қўшни биноларга тарқалаётган бўлса, куч ва воситалар шу томонга жойлаштирилади ҳамда оловнинг тарқалиши кўп зарар келтирадиган томонга киритилади;

якка бино аланга билан қопланиб, қўшни биноларга тарқалиш хавфи бўлмаса, асосий куч ва воситалар ёнғиннинг энг жадал суръатлар билан ёнаётган жойига киритилади;

бино аланга билан ўралиб ёнаётган жой муҳим аҳамиятга эга бўлмаса ва яқин турган бинога ўтиш эҳтимоли бўлса, куч ва воситалар ушбу бино томонидан киритилади.

49. Ёнаётган хонада ва унинг ёнидаги хоналарда тутун, газ бўлган тақдирда ёнғин ўчириш билан биргаликда ушбу хоналардан газ ва тутунни чиқариб юбориш чоралари ҳам кўрилади. Бунда тутунларни тортиш учун махсус тутун тортувчи ва шамоллатувчи қурилмалар, вентелятор ва брезент копчиқлардан фойдаланилади.

50. Шахсий таркиб эгаллаб турган ёнғин ўчириш участкасидан (бундан кейинги ўринларда ЁЎУ деб юритилади) фақат ёнғинни ўчириш раҳбари ёки ЁЎУ бошлиғини руҳсати билан ЁЎУдан кетиши мумкин.

Ёнғинни бартараф этиш учун биринчи навбатда ички ёнғин ўчириш жўмрақлари, ўрнатилган ёнғин ўчириш қурилмаларидан фойдаланилади.

51. Нафас олишга яроқсиз муҳитда ёнғин ўчириш ишлари ҳимояловчи газникобларда ўтказилади, тутун тортгичлар ва ёритиш воситаларидан фой-

даланилади ҳамда кўпик ёки сачратма сув бериш йўли билан юқори ҳароратни пасайтириш чоралари кўрилади.

52. Ер ости иншоотларида ёнғин ўчириш вақтида насос-енг тармоқларини бир маромда ишлаши учун насос босими иншоотнинг чуқурлигига мос равишда пасайтирилади.

Захира ёнғин ўчириш энглари биринчи навбатда ҳал қилувчи йўналишда ишлаётган дастакларга тортилади.

53. Қурилиш иншоотлари (устунлар, тирговучлар, тўсиқлар) ҳолатини кузатиш ва уларни юқори ҳарорат таъсиридан ҳимоя қилинади.

54. Ёнаётган том ва унинг тагида шахсий таркибнинг тўпланишига йўл қўйилмайди.

55. Зарурият туғилганда, электр ва газ тармоқларини узиб қўйиш чоралари кўрилади.

56. Ёнғинни ўчириш вақтида биноларнинг бўшлиқлари, шамоллатиш, ахлат ташлаш ва бошқа тўйнуқлари текширилади.

57. Кучайган ёнғинни ўчиришга «А» дастаги орқали сув берилади, сўнгра уни лафет дастакка алмаштирилади, ёнғин бартараф этиш охирида эса янада кичикроқ дастакка алмаштирилади.

58. Бино иншооти бўшлиқларида ва шамоллатиш тўйнуқларидаги ёнғинларга «Б» дастаги ва кўпик дастаклари орқали сув ва кўпик берилади.

59. Биринчи етиб келган ёнғин ўчириш автомобили орқали ёнғин жойига яқин ўрнатилиб ҳал қилувчи йўналишга сув беради, кейинги келган ёнғин ўчириш автомобили эса яқиндаги сув манбаига ўрнатилиб ундан асосий энг йўллари тортилади.

Биринчи автомобилда сув тугагач, сув берилаётган дастак сув манбаига ўрнатилган иккинчи автомобилдан тортилган асосий энг йўлидаги сув айиргичга уланади.

60. Сувни бир-бирига ошириб бериш ҳолатида, керакли ёнғин ўчириш автомобилларининг сони, асосий энг йўлларини ўтказиш усуллари аниқланади. Қуввати кучли насосга эга бўлган ёнғин ўчириш автомобиллари сув манбаига ўрнатилади ва ундан ёнғин жойига асосий энг йўли тортилади.

61. Ёнаётган хонани кўпик билан тўлдиришда ёнғинни ўчириш раҳбари қўйидагиларни аниқлайди:

кўпик тўлдириладиган хонанинг ҳажмини;

кўпик оқишга ҳалақит берувчи тўсиқли қурилмаларни;

керакли миқдордаги кўпик ҳосил қилувчи модда, кўпик дастаклари ва уларни ўрнатиш жойини;

кўпикнинг белгиланган йўналишда ҳаракатланишига шароит яратиш учун тутун тортиш мосламаларини жойлашиш жойини.

62. Ортиқча сув қуймаслик учун қўйидагилар зарур:

кўпик, куқун, аралашмали сувлар ва жўмракли дастакларнинг ишлатилиши;

сув беришни ўз вақтида тугатиш ёки дастакларни ташқарига олиб чиқиш.

63. Ёнғинда одамларга хавф йўқ бўлиб ҳамда ёнғин тарқалиши чеклан-

ган бўлиб, куч ва воситалар билан ёнғин бартараф қилиниши таъминланган бўлса, ёнғин қуршаб олинган ҳисобланади.

64. Ёнғин ўчирилган ва қайта ёнғин ҳосил бўлишининг олдини олиш эҳтиёт чоралари кўрилган тақдирда ёнғин бартараф қилинган ҳисобланади.

65. Куч ва воситаларнинг қисқартирилиши ёнғин бартараф қилингандан кейин ёки ёнғинда ишлар ҳажми камайгандан сўнг амалга оширилади.

66. Ёнғин хавфсизлиги қисмига қайтиб келингандан кейин қисқа вақт ичида ёнғин ўчириш техникаси ва воситаларини тайёр холга келтириш чоратадбирлари кўрилиши лозим.

7-§. Ёнғинда махсус ишларни бажариш

67. Ёнғинда махсус ишларга нафас олишга яроқсиз муҳитда ишлаш, тутун тортиш, биноларни бузиш, электр асбобларини узиш, ёнғин жойини ёритиш, ортиқча сув берилишидан химоя қилиш ва бошқалар киради.

68. Нафас олишга яроқсиз муҳитда ишлаётганда қўйидагилар зарур:

бир хил газниқоблардаги 3–5 кишидан иборат газ ва тутундан химоя қилиш хизмати гуруҳининг (бундан кейинги ўринларда ГТХХ гуруҳи деб юритилади) тузилиши (ёнғинни ўчириш раҳбари қарори билан кечиктириб бўлмайдиган қутқарув ишларини бажаришда 2 кишидан иборат бўлиши мумкин);

ГТХХ гуруҳи бошлиғининг доимий равишда хавфсизлик пости билан алоқада бўлиши ва у орқали ёнғинни ўчириш раҳбарига, ЁЎУ бошлиғига ёки текшириб ўтказиш жойи (бундан кейинги ўринларда ТЎЖ деб юритилади) бошлиғига вазият ҳамда ўзининг ҳаракати ҳақида ахборот бериб туриши;

метролар, ер ости йўллари, катта узунликдаги ер ости иншооти ва тўққиз қаватдан юқори бўлган биноларга бир йўла иккитадан кам бўлмаган ГТХХ гуруҳларининг юборилиши. Бунда хавфсизлик постида битта тўлиқ ГТХХ гуруҳи нафас олишга яроқсиз шароитда ишлаётган ёнғин ўчириш экипажи-га фавқулудда ёрдам бериш учун қўйилади.

69. Катта, мураккаб ва узоқ давом этадиган ёнғинларда, агар бир нечта ГТХХ гуруҳлари ишлаётган бўлса, ёнғинни ўчириш раҳбари ТЎЖни ташкил қилади.

70. ТЎЖга раҳбар этиб тайёргарликдан ўтган тажрибали шахс ёнғинни ўчириш раҳбари томонидан тайинланади.

71. Ёнғин вақтида ГТХХ гуруҳи ишига қўйидагилар бошчилик қиладилар:

агар битта экипаж ишлаётган бўлса, ёнғин ўчириш экипажи командири;

агар бир вақтда бир неча ёнғин ўчириш экипажлари ишлаётган бўлса, ёнғинни ўчириш раҳбари тайинлаган бошлиқлар таркибидан бири ёки ЁЎУ бошлиқлари.

72. Биноларни очиш ва бузиш қўйидаги мақсадда амалга оширилади:

одамларни қутқариш ва уларнинг мол-мулкларини хавфсиз жойга олиб чиқиш ҳамда ёнғин ўчоғига ёки бино ичига кириб сув бериш;

олов тарқалишини чеклаш учун ёнғин хавфсизлиги оралиқлари ҳосил қилиш ва тутунларни чиқариб юбориш;

биноларнинг қулаш хавфини бартараф қилиш.

73. Яширин ёнғинларни аниқлаш тутун чиқариш ва ёнғин ўчириш воситаларини қўллаш учун бинолардаги ёнғин ўчириш воситалари тайёр ҳолга келтириб қўйилгандан сўнг амалга оширилади.

Ёнғин хавфсизлиги оралиқларини ҳосил қилиш ишлари олов оралиққа етиб келгунга қадар тугалланиши лозим.

74. Биноларни очиш ва бузиш ишлари бажарилаётганда, бино қурилмаси асосига, газ ва иссиқлик қурилмаларига ҳамда электр тармоғига зарар етказмаслик чоралари кўрилади.

75. Биноларни бузиш вақтида юқоридан пастга ташланаётган бўлақлар тушадиган жой ўраб олиниши ва бўлақларнинг тушиши назорат қилиниши керак.

76. Хонани ёритишда электр ёритгичлардан ёки алоқа ва ёритувчи автомобилдаги прожекторлардан фойдаланилади. Бунда прожекторлар хонанинг кириш эшиги яқинига ўрнатилади.

77. Ёритиш воситалари ёнғин вақтида қўйидаги қоидаларга риоя қилган ҳолда ўрнатилади:

одамларни хавфсиз жойга олиб чиқиш йўлларининг ёритиши;

портлаш хавфи содир бўлиши мумкин бўлган хоналарнинг ташқаридан ёритилиши, хоналарга ёритиш воситаларининг фақат ёнғин бўлаётганда олиб кирилиши;

куюқ тутунли, майдони катта хоналарга кучли қувватга эга бўлган прожекторларнинг ўрнатилиши, баъзи ҳолларда ёритгичлар хонада ишлаётганлар учун йўл кўрсатиш вазифасини бажариши;

прожекторлар, ўтказгич қутичалари, кабелга уланиш тармоқлари ва бошқа уловчи мосламалар сув тегмайдиган ҳамда бинодан қулаётган бўлақлар тегиб кетмайдиган жойларга ўрнатилиши.

78. Ёнғин жойида кучланиш остида турган электр ўтказгичлар ва қурилмалар қўйидаги ҳолларда узиб қўйилади:

шикастланган ва ёнғинда ишлаётганлар учун хавfli бўлса;

сув тегиши натижасида янги ёнғин ўчоғини ҳосил қилиши мумкин бўлса;

ёнғин ўчиришга ва биноларни очиб бузишга халақит қилса.

79. Юқори кучланиш остида бўлган электр асбоблари тегишли электр тармоқлари хизмати ходимлари томонидан узилади.

80. Кучланиши 220 Вдан ошмаган электр асбоблари ёнғинни ўчириш раҳбари, ЁЎУ бошлиғи ва ёнғин ўчириш экипажи командири раҳбарлигида ёнғиндан сақлаш хизмати бўлинмалари шахсий таркиби томонидан узиб қўйилади.

Агар узиб қўйиш учун ўчириш қурилмаси (рубильник) бўлмаган ҳолда, электр ўтказгич симлари махсус қайчида, белгиланган қоида асосида, эҳтиёткорлик билан узиб қўйилади.

8-§. Ёнғинда куч ва воситаларни бошқариш

81. Ёнғинда куч ва воситаларни бошқариш ёнғинни ўчириш раҳбарининг асосий вазифаси бўлиб, вазиятни тўғри баҳолаб, ёнғинни бартараф этишдаги ҳаракатларни муваффақиятли амалга оширишдан иборатдир.

82. Ёнғинни ўчириш раҳбари ёнғинни ўчириш ҳаракатларини бажаришда иштирок этаётган ёнғиндан сақлаш хизматининг шахсий таркибига, шунингдек ёнғинни ўчиришга жалб этилган кучлар ва воситаларга яққабошчилик асосида раҳбарлик қилади.

83. Ёнғин ўчириляётганда ёнғин ўчириш раҳбарининг ҳаракатларига аралashiшга ёки унинг фармойишларини бекор қилишга ҳеч ким ҳақли эмас.

84. Ёнғинни ўчириш раҳбари бўлиб қуйидагилар ҳисобланадилар:

ёнғинни бартараф қилишда битта ёнғин ўчириш экипажи ишлаётган бўлса, экипаж командири;

тегишли ҳудудда содир бўлган ёнғинни бартараф этишга бир нечта ёнғин ўчириш экипажлари жалб этилган бўлса, шу ҳудуднинг раҳбари ёки гарнизонда белгиланган тартибда кўрсатилган шахс, агарда ёнғин жойига Ёнғин ўчириш штабининг навбатчи гуруҳи етиб келса, ушбу гуруҳнинг катта раҳбари.

85. Ёнғин жойига етиб келган ёнғин ўчириш раҳбари қуйидагиларни бажаради:

вазиятни аниқлаш ва ёнғин ўчиришни тўғри ташкил қилинганлигини ҳамда қўшимча куч ва воситаларнинг чақирилиши лозимлигини аниқлаш; ёнғин ўчириш раҳбарлигини ўз зиммасига олиш.

86. Ёнғин жойига келган юқори турувчи раҳбар ёнғиннинг ўчирилишига жавобгарликни ўз зиммасига олиши лозим. Бунда юқори турувчи раҳбар ёнғинни ўчириш бошқарувини ўз зиммасига олганлигини эълон қилади.

87. Ёнғинда куч ва воситаларни бошқариш учун ёнғинни ўчириш раҳбари вазиятга қараб тезкорлик штаби ва ЁЎУларни ташкил қилиши мумкин.

88. ЁЎУлар иш турлари бўйича (ўчириш, химоялаш, қутқариш ва бошқалар) бинонинг қаватларида, зинапояларида, ёнғинга қарши тўсиқ ва оралиқларда ёки ёнаётган бинонинг чегарасида ташкил қилиниши мумкин.

89. Ёнғинда икки ва ундан ортиқ ёнғин ўчириш экипажлари ишлаётган бўлса, ёнғин содир бўлган туман (шаҳар) ёнғин хавфсизлиги қисмининг кичик ёки ўрта бошлиқлари таркибидан бири таъминот бошлиғи этиб тайинланади.

90. Ёнғинда вазият тўсатдан ўзгариб қолса ва ёнғинни ўчириш раҳбаридан буйруқ олишнинг имкони бўлмаса, ёнғин жойидаги тегишли бошлиқлар (раҳбарлар) оқилона ташаббус кўрсатиб ҳаракат қилишлари лозим. Ёнғинни ўчириш раҳбаридан тегишли буйруқ олмаганлик ҳаракат қилмасликка сабаб бўлмайди.

9-§. Тезкорлик штаби

91. Ёнғинни ўчириш вақтида тезкорлик штаби қуйидаги ҳолларда тузилади:

катта, мураккаб ва узоқ давом этадиган (5 соатдан кўп) ёнғинларда;
уч ва ундан ортиқ ЁЎУлар ташкил қилинганда ҳамда куч ва воситалар юқори чақирик бўйича жалб қилинганда;

ташкilotларда ёнғинларни ўчиришда муҳандис-техник ходимлар ва ташкilot маъмурияти билан келишиш зарур бўлганда;

вазиятга кўра ёнғинни ўчириш раҳбарининг тегишли қарори қабул қилинганда.

92. Тезкорлик штаби таркибига штаб бошлиғи, таъминот бошлиғи ва ташкilot маъмурияти ҳамда бошқа хизматлар вакиллари киради.

93. Катта, мураккаб ва узоқ давом этадиган ёнғинларда тезкорлик штаби бошлиғи ўринбосарлари тайинланиши мумкин.

94. Тезкорлик штаби қуйидагиларни ташкиллаштиради:

келаётган ёнғин ўчириш экипажларини кутиб олиш, ЁЎУларга бўлиш ва жойлаштиришни;

ёнғин ҳолати ва вазиятини ўзгариши ҳақида маълумот йиғиб, ёнғинни ўчириш раҳбарига ахборот беришни;

ёнғинда захира куч ва воситаларини тузишни;

ёнғин содир бўлиши сабаблари ва келтирилган зарар ҳақида маълумот йиғишни;

ёнғинда алоқа ишларини ташкил қилишни ва зарурат туғилса, ёнғин содир бўлган жойни ёритишни;

ёнғинни ўчириш раҳбари фармойишларини бажаришни;

жалб қилинган куч ва воситаларнинг ўзаро ҳаракатларини ташкил қилиш ва белгиланган вазифаларнинг бажарилишини назорат қилишни;

ёнғинда вазият ўзгаришини узлуксиз кузатиш ва тегишли қарорлар қабул қилишни;

МДХ билан узлуксиз алоқада бўлиб, вақти-вақти билан қабул қилинган тегишли қарорлар, қандай куч ва воситаларнинг ишлаётганлиги, ёнғиннинг тарқалиш хавфи бор ёки йўқлиги, қўшимча куч ва воситаларнинг зарурати ва ёнғиндаги вазият ҳақида ахборот бериб туришни;

ёнғинга юқори турувчи раҳбар етиб келганда, унга вазият ҳақида, ёнғинни ўчириш учун қабул қилинган тегишли қарорлар, қандай куч ва воситаларнинг мавжудлиги, қўшимча кучлар ва воситаларнинг чақирилганлиги ҳақида ахборот беришни;

захира куч ва воситаларни ташкил қилиш, ишлаётганларни вақтида алмаштириб туриш, уларга дам олиш, исиниш ва қуруқ кийим-бошларни алмаштириб олишга имконият яратиб беришни;

бошлиқлар таркибидан техника хавфсизлиги қоидаларига риоя қилинишига жавобгар шахсни тайинлашни, лозим бўлса, тиббий ёрдам ташкил қилишни;

ёнфинга жалб қилинган куч ва воситалар ҳар хил йўналишда келган бўлса, таъминот бошлиғига алоқа воситасига эга бўлган ёрдамчи беришни;

ёнфин ўчиришга жалб этилган бошқа махсус хизмат ходимлари билан ҳамкорликда ишлашни ташкил қилиш, ташкилот муҳандис-техник ходимлари билан узвий алоқада бўлиш ва ташкилот йўриқномалари кўрсатмаларини ҳисобга олган ҳолда ёнфин ўчириш воситалари ва усулларини қўллаш ҳақида тегишли қарор қабул қилишни;

ГТХХ гуруҳининг хавфсизлик постларини ва ТўЖларини ташкил қилишни;

узоқ давом этувчи ёнфинларда овқатланишни, ҳаво ҳарорати паст бўлганда шахсий таркибни исинишини ва иссиқ бўлганда иссиқ уришидан сақлашни.

95. Тезкорлик штаби куч ва воситаларни бошқариш учун қулай бўлган жойга жойлаштириб, штаб столи, техник восита ва қурилмалар билан таъминланади.

96. Тезкорлик штаби жойлашган жой кундузи «ШТАБ» сўзи ёзилган байроқча билан, кечаси эса қизил фонус ёки бошқа қизил чироқли кўрсаткич билан белгиланади.

97. Ёнфинда ишлаётган ёнфинни ўчириш раҳбари, тезкорлик штаби бошлиғи, таъминот бошлиғи, ЁЎУ бошлиғи ва алоқачиларнинг чап қўлида тегишли боғичлар бўлиши керак.

10-§. Ёнфинда алоқани ташкил қилиш

98. Алоқа ёнфинни ўчириш раҳбари, тезкорлик штаби, МДХ ва ҚДХ орасида рация ёки телефон орқали ўрнатилади.

Зарурат тугилса, алоқа таъминот ва ЁЎУ бошлиқлари ҳамда ёнфин ўчириш автомобиллари орасида ҳам ўрнатилади. Бунинг учун рация, дала алоқа тармоғи, сўзлашув, овоз кучайтиргич қурилмаси, карнай ва бошқа техник воситалардан, агар алоқа воситаларини ишлатишни иложи бўлмаса, бошқарув белгиларидан фойдаланилади.

99. Тезкорлик штаби телефон тармоғидан фойдаланаётган вақтда ушбу тармоқдан бошқа фойдаланувчилар узиб турилади.

100. Радио алоқа воситаларидан фойдаланилаётганда, радио алоқа қоидаларига риоя қилиниши таъминланиши шарт.

III боб. Яқуний қоидалар

101. Мазкур Низом талабларини бузганликда айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгар бўладилар.

102. Ушбу Низомда назарда тутилган ёнфин ўчиришни тўғри ташкил этилиши устидан назорат Ички ишлар вазирлиги томонидан амалга оширилади.